

Gabra tal-ġurisprudenza

SENTENZA TAL-QORTI TAL-ĠUSTIZZJA (It-Tmien Awla)

26 ta' Settembru 2024*

“Rinviju għal deċiżjoni preliminari – Kuntratti pubblici – Direttiva 2004/18/KE – Artikolu 47(3) – Artikolu 48(4) – Esklużjoni ta' offerent mill-proċedura għall-ġħoti ta' kuntratt – Esklużjoni tal-possibbiltà li titnaqqas il-kompożizzjoni inizjali tal-grupp temporanju ta' impriżi li pprezentaw offerta – Inkompatibbiltà – Perijodu ta' validità ta' offerta – Assenza ta' dekadenza tal-offerta li skadiet – Obbligu ġurisprudenzjali li din l-offerta tiġi rtirata espressament – Telf tal-garanzija provviżorja li takkumpanja l-imsemmija offerta – Applikazzjoni awtomatika ta' din il-miżura – Artikolu 2 – Prinċipji relatati mal-ġħoti tal-kuntratti pubblici – Prinċipju ta' proporzjonalità – Prinċipju ta' ugwaljanza fit-trattament – Obbligu ta' trasparenza – Ksur”

Fil-Kawzi magħquda C-403/23 u C-404/23,

li għandha bħala suġġett żewġ talbiet għal deċiżjoni preliminari skont l-Artikolu 267 TFUE, imressqa mill-Consiglio di Stato (il-Kunsill tal-Istat, l-Italja), permezz ta' deċiżjonijiet tas-16 ta' Ġunju 2023, li waslu fil-Qorti tal-Ġustizzja fit-30 ta' Ġunju u fit-3 ta' Lulju 2023, fil-proċeduri

Luxone Srl, li taġixxi f'isimha proprja u bħala mandatarja tal-grupp temporanju ta' impriżi li ser jiġi kkostitwit ma' Iren Smart Solutions SpA (C-403/23),

Sofein SpA, li kienet Gi One SpA (C-404/23)

vs

Consip SpA,

fil-preżenza ta':

Elba Compagnia di Assicurazioni e Riassicurazioni SpA,

Sofein SpA, li kienet Gi One SpA (C-403/23)

Iren Smart Solutions SpA,

Consorzio Stabile Energie Locali Scarl,

City Green Light Srl,

Enel Sole Srl,

* Lingwa tal-kawża: it-Taljan.

Luxone Srl (C-404/23),

IL-QORTI TAL-ĠUSTIZZJA (It-Tmien Awla),

komposta minn N. Piçarra, President tal-Awla, N. Jääskinen u M. Gavalec (Relatur), Imħallfin,

Avukat Ġenerali: P. Pikamäe,

Registratur: A. Calot Escobar,

wara li rat il-proċedura bil-miktub,

wara li kkunsidrat l-osservazzjonijiet ippreżentati:

- għal Luxone Srl, li taġixxi f'isimha proprja u bħala mandatarja tal-grupp temporanju ta' impriži li ser jiġi kkostitwit ma' Iren Smart Solutions SpA, kif ukoll għal Sofein SpA, li kienet Gi One SpA, minn P. Leozappa, avvocato,
- għall-Gvern Taljan, minn G. Palmieri, bħala aġent, assistita minn A. De Curtis, L. Fiandaca u D. G. Pintus, avvocati dello Stato,
- għall-Kummissjoni Ewropea, minn G. Gattinara u G. Wils, bħala aġenti,

wara li rat id-deċiżjoni meħuda, wara li nstema' l-Avukat Ġenerali, li taqta' l-kawża mingħajr konkluzjonijiet,

tagħti l-preżenti

Sentenza

- 1 It-talbiet għal deċiżjoni preliminari jirrigwardaw l-interpretazzjoni tad-Direttiva 2004/18/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-31 ta' Marzu 2004 fuq kordinazzjoni ta' proċeduri għall-ġħoti ta' kuntratti għal xogħlijiet pubbliċi, kuntratti għal provvisti pubbliċi u kuntratti għal servizzi pubbliċi [kuntratti pubbliċi għal xogħlijiet, għal provvisti u għal servizzi] (ĠU Edizzjoni Speċjali bil-Malti, Kapitolu 6, Vol. 7, p. 132), tal-Artikolu 6 TUE, tal-Artikoli 49, 50, 54 u 56 TFUE, tal-Artikoli 16, 49, 50 u 52 tal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali tal-Unjoni Ewropea (iktar 'il quddiem il-“Karta”), kif ukoll tal-Artikolu 4 tal-Protokoll Nru 7 tal-Konvenzjoni Ewropea għall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fundamentali, iffirmit fi Strasbourg fit-22 ta' Novembru 1984.
- 2 Dawn it-talbiet tressqu fil-kuntest ta' żewġ tilwimiet bejn, minn naħa, Luxone Srl, li taġixxi f'isimha proprja u bħala mandatarja tal-grupp temporanju ta' impriži li ser jiġi kkostitwit ma' Iren Smart Solutions SpA, fil-Kawża C-403/23, u Sofein SpA, li kienet Gi One SpA, fil-Kawża C-404/23, rispettivament, u min-naħa l-oħra, l-istess awtorità kontraenti, Consip SpA, dwar deċiżjonijiet li permezz tagħhom din tal-aħħar, minn naħa, eskludiet il-grupp temporanju ta' impriži, li minnu kienu jagħmlu parti Luxone u Sofein, minn proċedura ta' ġħoti ta' kuntratt pubbliku u, min-naħa l-oħra, eżegwixxiet il-garanzija provvizorja li l-membri ta' dan il-grupp kienu stabbilixxew bl-għan tal-partecipazzjoni tagħhom f'din il-proċedura.

Il-kuntest ġuridiku

Id-dritt tal-Unjoni

Id-Direttiva 2004/18

3 Il-premessi 4 u 32 tad-Direttiva 2004/18 jistabbilixxu:

“(2) L-ġhoti tal-kuntratti ffinalizzati fl-Istati Membri f’isem l-Istat, l-awtoritajiet reġjonali u lokali u korpi oħra mmexxija minn entitajiet legali pubbliċi, huwa soġġett li josserva l-prinċipji tat-Trattat u in partikolari għall-prinċipji tal-moviment hieles tal-prodotti, il-prinċipju ta’ l-istabbiliment hieles u l-prinċipju tal-libertà li tipprovdi servizzi u l-prinċipji li jitnisslu minn dawn, bħal ma huwa il-prinċipju tat-trattament ugwali, il-prinċipju ta’ bla diskriminazzjoni, il-prinċipju ta’ għarfien reċiproku, il-prinċipju tal-proporzjonalità u l-prinċipju tat-trasparenza. Madankollu, għall-kuntratti pubbliċi li jaqbzù ċertu ammont, huwa rakkomandat li jinħarġu disposizzjonijiet ta’ kordinazzjoni Komunitarja tal-proċeduri nazzjonali għall-ġhoti ta’ kuntratti bħal dawn li huma bbażati fuq dawn il-prinċipji sabiex jiġu assigurati l-effetti li dawn jista’ jkollhom u biex jiggarantixxu l-bidu tal-kisba għall-kompetizzjoni. Dawn il-disposizzjonijiet kordinati għandhom għalhekk jiġu interpretati skond ir-regoli imsemmija aktar qabel u l-prinċipji u regoli oħra tat-Trattat.

[...]

(32) Sabiex tinkoraġġixxi l-involviment ta’ intrapriżi ta’ daqs żgħir u medju [(PME)] fis-suq tal-kisbiet ta’ kuntratti pubbliċi, huwa rakkomandat li jiġu inklużi l-disposizzjonijiet għall-subkuntrattar.”

4 Intitolat “Prinċipji fuq l-ġhoti ta’ kuntratti”, l-Artikolu 2 ta’ din id-direttiva kien jipprovdi:

“L-awtoritajiet kuntrattwali se jistmaw l-operaturi ekonomiċi ugwali u bla diskriminazzjoni u se jaġixxu b’mod trasparenti.”

5 Intitolat “Operaturi ekonomiċi”, l-Artikolu 4 tal-istess direttiva kien jipprevedi, fil-paragrafu 2 tiegħu:

“Gruppi ta’ operaturi ekonomiċi jistgħu jifgħu l-offerta jew joħorġu bħala kandidati. Biex jifgħu l-offerta jew it-talba għall-partecipazzjoni, dawn il-gruppi jistgħu ma jkollhomx il-htieġa li jassumu xi forma speċifika legali mill-awtoritajiet kuntrattwali; però, il-grupp magħżul jista’ jkollu bżonn li jagħmel hekk meta jingħata l-kuntratt, sa ċertu limitu illi din il-bidla hija neċessarja għat-twettiq sodisfaċenti tal-kuntratt.”

6 Intitolat “Sitwazzjoni personali tal-kandidat jew ta’ min jixhet l-offerta”, l-Artikolu 45 tal-istess direttiva kien jipprovdi, fil-paragrafu 2 tiegħu:

“Kull operatur ekonomiku jista’ jkun eskluż minn partecipazzjoni f’kuntratt fejn dak l-operatur ekonomiku:

[...]

ċ) inghata sentenza b'haqq tal-qorti li għandha s-saħħa tar-res judicata skond il-disposizzjonijiet legali tal-pajjiż ta' kull offiża li tikkonċerna il-kondotta professjonali tiegħu;

d) kien misjub ħati ta' kondotta professjonali ħażina ta' ċerta gravità ippruvata bi kull mezz li l-awtoritajiet kontrattwanti jistgħu juru;

[...]

g) huwa ħati ta' rappreżentazzjoni ħażina ta' ċerta serjetà fil-forniment ta' l-informazzjoni meħtieġa taħt din it-Taqsima jew ma forniex informazzjoni bħal din.

Stati Membri għandhom jispeċifikaw, skond il-liġi nazzjonali tagħhom u b'rigward għal-liġi tal-Kommunità, il-kondizzjonijiet ta' implimentazzjoni għal dan il-paragrafu.”

- 7 Intitolat “Kapaċità ekonomika u finanzjarja”, l-Artikolu 47 tad-Direttiva 2004/18 kien jipprevedi, fil-paragrafi 2 u 3 tiegħu:

“2. Operatur ekonomiku jista', fejn xieraq u għal xi kuntratt partikolari, joqgħod fuq il-ħiliet ta' entitajiet oħrajn, bla rigward għan-natura legali tar-rabtiet li hu jkollu magħhom. Huwa għandu f'dak il-każ jipprova lill-awtorità kontrattwanti li se jkollu għad-disposizzjoni tiegħu ir-rizorsi neċessarji, per eżempju, billi jipproduċi garanzija minn daww l-entitajiet għal dak l-effett.

3. Taħt l-istess kondizzjonijiet, grupp ta' operatori ekonomiċi kif sar riferiment għalih fl-Artikolu 4 jista' joqgħod fuq il-ħiliet ta' parteċipanti fil-grupp jew ta' entitajiet oħrajn.”

- 8 Intitolat “Abilità teknika u/jew professjonali”, l-Artikolu 48 ta' din id-direttiva kien jipprovdi:

“1. L-abilitajiet Tekniċi u/jew professjonali ta' l-operaturi ekonomiċi għandhom ikunu evalwati u eżaminati skond il-paragrafi 2 u 3.

[...]

3. Operatur ekonomiku jista', fejn xieraq u għal xi kuntratt partikolari, joqgħod fuq il-ħiliet ta' entitajiet oħrajn, bla rigward għan-natura legali tar-rabtiet li hu jkollu magħhom. Hu għandu f'dak il-każ jipprova lill-awtorità kontrattwanti li se jkollu għad-disposizzjoni tiegħu r-rizorsi meħtieġa għat-tweġġ tal-kuntratt, per eżempju, billi jipproduċi garanzija mingħand daww l-entitajiet li jpoġġi r-rizorsi meħtieġa għad-disposizzjoni ta' l-operatur ekonomiku.

4. Taħt l-istess kondizzjonijiet grupp ta' operatori ekonomiċi kif sar riferiment għalihom fl-Artikolu 4 jista' joqgħod fuq il-ħiliet ta' parteċipanti fil-grupp jew f'entitajiet oħrajn.”

- 9 Intitolat “Informazzjoni li għandha tiġi inkluża fin-notifiki tal-kuntratti pubbliċi”, l-Anness VII A tal-imsemmija direttiva kien jipprevedi, fil-punti 14 u 21 tat-taqsima tiegħu ddedikata għall-“Avviż ta' kuntratt” [traduzzjoni mhux uffiċjali], li avviż ta' kuntratt kellu jsemmi, rispettivament, “[i]l-kawżjoni u l-garanziji mitluba” [traduzzjoni mhux uffiċjali], kif ukoll il-“[p]erijodu li matulu l-offerent huwa obligat iżomm l-offerta tiegħu miftuħa (proċeduri miftuħa)” [traduzzjoni mhux uffiċjali].

Id-Direttiva 2004/17

- 10 Mill-Artikoli 3 sa 9 tad-Direttiva 2004/17/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-31 ta' Marzu 2004 li tikkordina l-proċeduri ta' akkwisti ta' entitajiet li joperaw fis-setturi tas-servizzi ta' l-ilma, l-enerġija, t-trasport u postali (ĠU Edizzjoni Speċjali bil-Malti, Kapitolu 6, Vol. 7, p. 19), jirriżulta li din id-direttiva kienet tapplika għall-kuntratti pubbliċi li jirrigwardaw attività waħda jew iktar fl-oqsma li ġejjin: il-gass, is-sħana u l-elettriku; l-ilma; is-servizzi tat-trasport; is-servizzi postali; l-esplorazzjoni u l-estrazzjoni taż-żejt, tal-gass, tal-faħam u ta' karburanti solidi oħra.
- 11 L-Artikolu 11(2) tad-Direttiva 2004/17 kien ifformulat fl-istess kliem bhall-Artikolu 4(2) tad-Direttiva 2004/18, hlief li l-espressjoni "l-awtoritajiet kontraenti" kienet issostitwita b"entitajiet kontraenti".

Id-dritt Taljan

- 12 Id-decreto legislativo n.°163 – Codice dei contratti pubblici relativi a lavori, servizi e forniture in attuazione delle direttive 2004/17/KE e 2004/18/KE (id-Digriet Leġiżlattiv Nru 163 dwar il-Kodiċi tal-Kuntratti Pubbliċi għal Xogħlijiet, għal Servizzi u għal Provvista, fit-traspożizzjoni tad-Direttivi 2004/17/KE u 2004/18/KE), tat-12 ta' April 2006 (GURI Nru 100, tat-2 ta' Mejju 2006, suppliment ordinarju Nru 107, iktar 'il quddiem il-"Kodiċi tal-Kuntratti Pubbliċi preċedenti"), kien jinkludi l-Artikolu 11, intitolat "Stadji tal-proċeduri ta' għoti ta' kuntratti", li kien jipprovdi, fil-paragrafu 6 tiegħu:

"Kull offerent jista' jippreżenta biss offerta waħda. L-offerta għandha torbot lill-offerent għall-perijodu indikat fl-avviż jew fl-istedina għall-preżentazzjoni ta' offerta u, jekk ma jkun speċifikat l-ebda perijodu ta' żmien, għal 180 jum mill-iskadenza tat-terminu għall-preżentazzjoni tal-offerta. L-entità kontraenti tista' titlob lill-offerenti sabiex din l-iskadenza tiġi posposta."

- 13 Intitolat "Gruppi temporanji u konsorzji ordinarji ta' kompetituri", l-Artikolu 37 tal-Kodiċi tal-Kuntratti Pubbliċi preċedenti kien jipprevedi, fil-paragrafi 8 sa 10, 18 u 19 tiegħu:

"8. Il-persuni msemija fl-Artikolu 34(1)(d) u (e) jistgħu jipprezentaw offerta anki jekk ikunu għadhom ma ġewx ikkostitwiti. F'dan il-każ, l-offerta għandha tiġi ffirmata mill-operaturi ekonomiċi kollha li jkunu ser jikkostitwixxu l-gruppi temporanji jew konsorzji ordinarji ta' kompetituri u l-istess operaturi għandhom jintrabtu fiha, fil-każ ta' għoti tal-kuntratt, li jagħtu mandat kollettiv speċjali ta' rappreżentanza lil wiehied fosthom, indikat fl-offerta u kklassifikat bħala mandatarju, li għandu jikkonkludi l-kuntratt f'isem u għan-nom tiegħu stess, kif ukoll f'isem il-mandanti.

9. [...] Bla ħsara għad-dispożizzjonijiet li jinsabu fil-paragrafi 18 u 19, kull bidla fil-kompożizzjoni tal-gruppi temporanji u tal-konsorzji ordinarji ta' kompetituri meta mqabbla ma' dik li tirriżulta mill-impenn meħud matul is-sejha għall-offerti hija projbita.

10. In-nuqqas ta' osservanza tal-projbizzjonijiet stabbiliti fil-paragrafu preċedenti jwassal għall-annullament tal-aġġudikazzjoni jew għan-nullità tal-kuntratt, kif ukoll għall-eskluzjoni tal-kompetituri magħquda fi grupp jew f'konsorzju ordinarju ta' kompetituri simultanji jew sussegwenti għall-proċeduri għall-għoti tal-istess kuntratt.

[...]

18. Fil-każ ta' falliment tal-mandatarju jew, fil-każ ta' imprenditur individwali, fil-każ ta' mewt, ta' projbizzjoni, ta' inkapaċità jew ta' falliment ta' dan tal-aħħar, jew fil-każijiet previsti mil-leġislazzjoni kontra l-mafja, l-awtorità kontraenti tista' tkompli l-kuntratt ma' operatur ekonomiku ieħor maħtur 'mandatarju' skont il-modalitajiet previsti minn dan il-kodiċi, sakemm dan l-operatur l-ieħor ikun jissodisfa l-kundizzjonijiet ta' kwalifika relatati max-xogħlijiet, mas-servizzi jew mal-provvisti li għad iridu jitwettqu; f'każ ta' nuqqas ta' osservanza ta' dawn il-kundizzjonijiet, l-awtorità kontraenti għandha l-fakultà li xxolji l-kuntratt ta' kuntratt pubbliku.

19. Fil-każ ta' falliment ta' wiehed mill-mandatarji jew, fil-każ ta' imprenditur individwali, fil-każ ta' mewt, ta' projbizzjoni, ta' inkapaċità jew ta' falliment ta' dan tal-aħħar, jew fil-każijiet previsti mil-leġislazzjoni kontra l-mafja, il-mandatarju huwa obligat, jekk ma jkunx ħatar lil operatur ekonomiku ieħor li jissodisfa r-rekwiżiti ta' kapacià stabbiliti sabiex jissostitwixxu dak preċedenti, li jwettaq il-kuntratt direttament jew permezz tal-mandanti l-oħra, sakemm dawn tal-aħħar ikunu jissodisfaw il-kundizzjonijiet ta' kwalifika relatati max-xogħlijiet, mas-servizzi jew mal-provvisti li għad iridu jitwettqu."

- 14 Intitolat "Kundizzjonijiet Ġenerali", l-Artikolu 38 ta' dan il-kodiċi kien jinkludi paragrafu 1(f), ifformulat kif ġej:

"Hija eskluża mill-partecipazzjoni fil-proċeduri għall-ġħoti ta' konċessjonijiet u ta' kuntratti pubbliċi għal xogħlijiet, għal provvisti u għal servizzi, ma tistax tingħata kuntratti ta' subappalt u ma tistax tikkonkludi kuntratti relatati, kull persuna:

[...]

f) li, skont l-evalwazzjoni motivata tal-awtorità kontraenti, hija ħatja ta' negligenza ta' ċerta gravità jew ta' *mala fide* fit-tweqqi tas-servizzi mogħtija lilha mill-awtorità kontraenti li ppubblikat l-avviż ta' kuntratt, jew li, fil-qasam professjonali, hija ħatja ta' kondotta ħażina ta' ċerta gravità kkonstatata permezz ta' kull mezz ta' prova li l-awtorità kontraenti tista' tiġġustifika [...]"

- 15 Intitolat "Verifika tal-osservanza tal-kundizzjonijiet", l-Artikolu 48 tal-imsemmi kodiċi kien jipprovdi, fil-paragrafu 1 tiegħu:

"L-awtoritajiet kontraenti għandhom, qabel il-ftuh tal-envelops tal-offerti pprezentati, jitolbu lil numru ta' offerenti tal-inqas ugwali għal 10 % tal-offerti pprezentati, arrotondati għan-numru immedjament oghla, magħżula bix-xorti pubblika, sabiex jagħtu prova, fi żmien għaxart ijiem mid-data ta' din it-talba, li huma jissodisfaw ir-rekwiżiti ta' kapacià ekonomika, finanzjarja u teknika/organizzattiva previsti fl-avviż ta' kuntratt, billi jipproduċu d-dokumenti indikati f'dan l-avviż jew fl-ittra ta' stedina. Waqt il-kontroll, l-awtoritajiet kontraenti għandhom jiverifikaw li l-offerenti jissodisfaw il-kundizzjonijiet ta' kwalifika għall-eżekuzzjoni tax-xogħlijiet permezz tar-reġistru kompjuterizzat imsemmi fl-Artikolu 7(10), jew permezz tas-sit internet tal-Ministeru għall-Infrastruttura u għat-Trasport, għall-kuntratti fdati lil imprendituri ġenerali, għall-fornituri u għall-fornituri ta' servizzi, il-verifika tal-osservanza tar-rekwiżit imsemmi fl-Artikolu 42(1)(a) ta' dan il-kodiċi, għandha titwettaq permezz tad-database nazzjonali tal-kuntratti pubbliċi msemmija fl-Artikolu 6 bis ta' dan il-kodiċi. Jekk din il-prova ma tiġix prodotta, jew ma tkunx tikkonferma d-dikjarazzjonijiet inklużi fit-talba għall-partecipazzjoni jew fl-offerta, l-awtoritajiet kontraenti għandhom jeskludu lill-kompetitur mis-sejha għall-offerti, iwettqu l-eżekuzzjoni tal-garanzija provvizorja relatata magħha u jinnotifikaw dan lill-awtorità għall-miżuri msemmija fl-Artikolu 6(11). L-awtorità għandha wkoll tissospendi, għal perijodu ta' tnax-il xahar, [id-dritt] li tipparteċipa fil-proċeduri ta' ġħoti ta' kuntratti."

16 Skont l-Artikolu 75 tal-istess kodiċi, intitolat “Garanziji li jakkumpanjaw l-offerta”:

“1. L-offerta għandha tkun akkumpanjata minn garanzija, ugwali għal tnejn fil-mija tal-prezz bażiku indikat fl-avviż ta’ kuntratt jew fl-istedina, fil-forma ta’ depożitu jew ta’ kawzjoni, skont l-għażla tal-offerent. [...]

[...]

6. Il-garanzija tkopri n-nuqqas ta’ firma tal-kuntratt minhabba fatt dovut lill-offerent rebbieh u tiġi awtomatikament irrilaxxata mal-iffirmar tal-kuntratt.

[...]

9. L-awtorità kontraenti għandha, fl-att li permezz tiegħu tikkomunika l-għoti tal-kuntratt lill-offerenti mhux magħżula, tipproċedi fl-istess hin f’dak li jirrigwarda lil dawn tal-aħħar bit-tnehhija tal-garanzija msemmija fil-paragrafu 1, mingħajr dewmien u f’kull każ f’perijodu li ma jaqbiżx tletin jum wara l-għoti tal-kuntratt, anki meta l-garanzija tkun għadha valida.”

Il-kawżi prinċipali u d-domandi preliminari

- 17 Permezz ta’ avviż ippubblikat fil-21 ta’ Diċembru 2015, Consip nediet sejha għal offerti miftuha bl-għan tal-għoti ta’ kuntratt maqsum fi tnax-il lott u intiż għall-provvista ta’ servizz ta’ dawl kif ukoll ta’ servizzi relatati u fakultattivi.
- 18 Grupp temporanju ta’ impriżi li kellhom jiġu kkostitwiti, li Luxone kienet l-impriża mexxejja tagħhom (iktar ’il quddiem il-“GTE Luxone”), ippreżenta offerta għal erbgħa minn dawn it-tnax-il lott. Dan il-grupp kien jinkludi wkoll Consorzio Stabile Energie Locali Scarl (iktar ’il quddiem “CSEL”), Iren Servizi e Innovazione SpA (li saret Iren Smart Solutions), Gestione Integrata Srl u Exitone SpA.
- 19 Permezz ta’ ittra tat-28 ta’ Settembru 2018, Gi One, li saret Sofein, talbet lil Consip sabiex tiehu nota tal-fatt li hija ssostitwixxiet lil Exitone u lil Gestione Integrata “fid-drittijiet u l-obbligi kollha tagħhom”.
- 20 Għalkemm Consip irriżervat id-dritt, waqt il-ftuh tal-proċedura ta’ kontroll tal-anomaliji tal-offerti, li tevalwa jekk Exitone kinitx tissodisfa mingħajr interruzzjoni l-kundizzjonijiet ta’ natura ġenerali previsti fl-Artikolu 38 tal-Kodiċi tal-Kuntratti Pubbliċi preċedenti, hija ma fethitx proċedura sussegwenti.
- 21 Il-proċedura ta’ għoti tal-kuntratt inkwistjoni fil-kawża prinċipali, li kellha tintemm sa mhux iktar tard mit-18 ta’ April 2017, kienet is-sugġett ta’ tmien prorogi li kellhom “bħala għan li jiżguraw lil Consip iż-żmien neċessarju sabiex tlesti l-proċedura”. Kull waħda minn dawn il-prorogi wasslet għall-htieġa, minn naħa, li jiġu kkonfermati l-offerti li waslu, fil-frattemp, fl-iskadenza tagħhom u, min-naħa l-oħra, li jiġu estiżi l-garanziji provviżorji li jakkumpanjaw dawn l-offerti.
- 22 Wara l-formulazzjoni, fit-2 ta’ Marzu 2020, tas-seba’ talba għall-konferma ta’ dawn l-offerti, il-membri tal-GTE Luxone informaw lil Consip, permezz ta’ ittra tat-30 ta’ Marzu 2020, li Luxone u Iren Smart Solutions ikkonfermaw l-offerti li huma kienu ppreżentaw qabel, kuntrarjament għal Sofein u CSEL. Essenzjalment, dawn tal-aħħar indikaw li, fid-dawl tat-tul

tat-tranzazzjonijiet preparatorji għall-ghoti tal-kuntratt inkwistjoni fil-kawża prinċipali, l-offerti magħmula matul is-sena 2016 “ma [baqgħux] vijabbli, la mil-lat kummerċjali u lanqas minn dak ta’ ġestjoni tajba u prudenti tal-impriża”.

- 23 Permezz ta’ ittra tad-9 ta’ Ġunju 2020, Consip talbet, għat-tmien darba, lill-membri kollha tal-GTE Luxone l-konferma tagħhom tal-offerta li kienet skadiet, kif ukoll l-estensjoni tal-validità tal-garanzija provviżorja relatata magħha sat-30 ta’ Novembru 2020.
- 24 Permezz ta’ ittra tat-18 ta’ Ġunju 2020, li għaliha Consip ma weġbitx, Luxone u Iren Smart Solutions tennew l-offerti tagħhom, filwaqt li fakkru li, min-naħa tagħhom, Sofein u CSEL ma xtaqux jikkonfermaw l-offerti tagħhom.
- 25 Permezz ta’ ittra tat-30 ta’ Settembru 2020, Consip fethet proċedura sabiex tivverifika li l-kundizzjoni prevista fl-Artikolu 38(1)(f) tal-Kodiċi tal-Kuntratti Pubbliċi preċedenti kienet osservata u sabiex tevalwa l-legalità tal-irtirar ta’ Sofein u ta’ CSEL. Consip qieset, fil-fatt, li, peress li ma kkonfermawx l-offerti tagħhom, dawn iż-żewġ kumpanniji kienu “irtiraw” b’mod illegali mill-GTE Luxone.
- 26 Permezz ta’ deċiżjoni tal-11 ta’ Novembru 2020 (iktar ’il quddiem id-“deċiżjoni ta’ esklużjoni tal-11 ta’ Novembru 2020”), Consip eskludiet lill-GTE Luxone mill-proċedura ta’ għoti tal-kuntratt inkwistjoni fil-kawża prinċipali.
- 27 Fl-ewwel lok, Consip irrilevat li l-Artikolu 11(6) tal-Kodiċi tal-Kuntratti Pubbliċi preċedenti kien jagħti lill-uniku offerent, jiġifieri, f’dan il-każ, il-GTE Luxone fl-intier tiegħu, id-dritt li jirtira mill-offerta wara l-iskadenza ta’ ċertu perijodu ta’ żmien. Konsegwentement, dan id-dritt ma jistax jiġi eżerċitat minn parti biss mill-membri ta’ dan il-grupp.
- 28 Fit-tieni lok, Consip ilmentat, b’mod iktar speċifiku, li Sofein irtirat mill-imsemmi grupp sabiex tevita l-Artikolu 38(1) ta’ dan il-kodiċi. Fil-fatt, skont din id-dispożizzjoni, Sofein kellha tiġi eskluża mill-proċedura ta’ għoti tal-kuntratt inkwistjoni fil-kawża prinċipali, minhabba l-aġir taż-żewġ kumpanniji li hija kienet issostitwixxiet li kien tali li jaffettwa l-affidabbiltà tagħha u li hija kellha tirrispondi għalih. Consip akkużat ukoll lil Sofein b’aġir kundannabbli kriminalment.
- 29 Fit-tielet lok, Consip għamlet allegazzjoni ta’ “nuqqas ta’ moralità professjonali” ta’ Luxone, kif rifless mir-rinviju għal sentenza minhabba tfixkil fil-proċeduri pubbliċi ta’ sejhiet għal offerti u s-sentenza mogħtija fl-14 ta’ Lulju 2020 mit-Tribunale di Messina (il-Qorti ta’ Messina, l-Italja) kontra l-President, sat-22 ta’ Lulju 2019, tal-kumpannija li ġiet issostitwita minnha Luxone.
- 30 Fir-raba’ lok, Consip ilmentat li CSEL irtirat mill-GTE Luxone sabiex, essenzjalment, taħbi li din il-kumpannija ma kinitx tissodisfa l-kundizzjonijiet previsti u li hija ma kellhiex il-mezzi neċessarji għall-eżekuzzjoni tal-kuntratt inkwistjoni fil-kawża prinċipali.
- 31 Permezz ta’ deċiżjoni tat-12 ta’ Novembru 2020, Consip ordnat l-eżekuzzjoni tal-garanziji provviżorji, ta’ ammont totali ta’ EUR 2 950 000, li kienu ġew ikkostitwiti għall-erba’ lottijiet li għalihom il-GTE Luxone kienet ipprezentat offerta.

- 32 Bi twegiba għad-deċiżjonijiet ta' Consip tal-11 u tat-12 ta' Novembru 2020, CSEL allegat, permezz ta' ittra tal-20 ta' Novembru 2020, li ssodisfat b'mod kontinwu l-kundizzjonijiet kollha previsti sabiex tipparteċipa fil-proċedura inkwistjoni fil-kawża prinċipali. Barra minn hekk, l-assenza ta' konferma minn CSEL tal-offerta, li ma setgħetx tiġi kklassifikata bħala rtirar mill-GTE Luxone, kienet taqa' fil-kuntest ta' riorganizzazzjoni globali tal-impriża.
- 33 Permezz ta' ittra tal-10 ta' Dicembru 2020, Consip ikkonfermat id-deċiżjoni ta' esklużjoni tal-11 ta' Novembru 2020.
- 34 Luxone, li taġixxi f'isimha stess u bħala mandatarja tal-GTE Luxone, u Sofein ikkontestaw mingħajr suċċess, permezz ta' żewġ rikorsi separati, quddiem it-Tribunale amministrativo regionale per il Lazio (il-Qorti Amministrattiva Reġjonali għal-Lazio, l-Italja) id-deċiżjoni ta' esklużjoni tal-11 ta' Novembru 2020 u d-deċiżjoni tat-12 ta' Novembru 2020. Barra minn hekk, huma appellaw mis-sentenzi ta' din il-qorti quddiem il-Consiglio di Stato (il-Kunsill tal-Istat, l-Italja), li huwa l-qorti tar-rinviju.
- 35 Din l-aħħar qorti tindika li ordnat is-sospensjoni tal-eżekuzzjoni tal-garanziji provvizorji, b'mod partikolari minhabba l-ammont sinjifikattiv totali tagħhom.
- 36 Din il-qorti tqis xieraq, qabel ma teżamina r-rikorsi sa fejn huma diretti kontra d-deċiżjoni ta' esklużjoni tal-11 ta' Novembru 2020, li tevalwa l-kompatibbiltà mad-dritt tal-Unjoni tal-Artikolu 11(6) tal-Kodiċi tal-Kuntratti Pubbliċi preċedenti, li huwa interpretat mill-qorti amministrattivi Taljani fis-sens li l-assenza ta' konferma ta' offerta jew il-konferma biss parzjali tagħha, fil-mument meta din l-offerta tiskadi u titlef in-natura vinkolanti tagħha għall-offerent ikkonċernat, hija assimilata mal-irtirar tal-grupp temporanju ta' impriži li kien ipprezentaha.
- 37 Fil-każ ta' rtirar ta' ċerti membri minn tali grupp, l-imsemmija qorti tqis li l-Artikolu 11(6), l-Artikolu 37(8) sa (10), 18 u 19, kif ukoll l-Artikolu 38(1)(f) ta' dan il-kodiċi kienu jimponu fuq l-awtorità kontraenti l-obbligu li teskludi lill-operaturi kollha f'dan il-grupp, fid-dawl tal-projbizzjoni ta' bdil tal-kompożizzjoni tiegħu. L-uniċi eċċezzjonijiet għall-prinċipju ta' immutabbiltà ta' grupp temporanju ta' impriži huma indikati fl-Artikolu 37(18) u (19) tal-imsemmi kodiċi.
- 38 Ir-raġuni għar-regola li tinsab fl-Artikolu 11(6) tal-Kodiċi tal-Kuntratti Pubbliċi preċedenti kienet sabiex tiġi żgurata ż-żamma tal-offerta pprezentata matul il-perijodu prevedibbli kollu tal-proċedura ta' għoti ta' kuntratt pubbliku u mhux il-limitazzjoni tal-effett *ratione temporis* tagħha. Skont il-Consiglio di Stato (il-Kunsill tal-Istat), din id-dispożizzjoni ma kinitx tfisser li din l-offerta kienet issir nulla *ipso jure* ladarba jkun għadda t-terminu, iżda biss li l-offerent ikkonċernat seta' jirtiraha, bil-kundizzjoni li jinvoka espressament din il-fakultà. Barra minn hekk, il-prinċipju ta' immutabbiltà suġġettiva ta' grupp temporanju ta' impriži kien japplika anki fil-każ fejn dan il-grupp ma kienx għadu kkostitwit formalment.
- 39 Barra minn hekk, f'dan il-każ, l-esklużjoni tal-GTE Luxone mill-proċedura tal-għoti tal-kuntratt inkwistjoni fil-kawża prinċipali hija ġġustifikata wkoll mill-attitudni ta' Sofein li pprovat, billi rtirat minn dan il-grupp, taħrab mill-kontroll tal-"affidabbiltà morali" tagħha li kien tħabbar. Issa, mill-ġurisprudenza tal-Consiglio di Stato (il-Kunsill tal-Istat) jirriżulta li l-irtirar ta' wiehed mill-membri ta' grupp għandu jkun iddettat minn htigijiet ta' organizzazzjoni speċifiċi għall-assocjazzjoni temporanja ta' impriži jew għall-konsorzju.

- 40 Il-qorti tar-rinviju tqis li d-dispożizzjonijiet ikkontestati tal-Kodiċi tal-Kuntratti Pubbliċi preċedenti huma kompatibbli mal-Artikolu 4(2) tad-Direttiva 2004/18, kif ukoll mal-Artikolu 11(2) tad-Direttiva 2004/17, li huwa fformulat b'mod simili.
- 41 Luxone u Sofein madankollu jikkritikaw il-ġurisprudenza tal-Consiglio di Stato (il-Kunsill tal-Istat) sa fejn hija ġġiegħel, fil-prattika, lill-membri ta' grupp temporanju ta' impriżi jibqgħu marbuta bl-offerta tagħhom għal perijodu indefinit, inkluż meta din l-offerta vinkolanti tkun skadiet diversi drabi. Tali interpretazzjoni tmur kontra l-prinċipju ta' libertà ta' intrapriża ggarantit fl-Artikolu 16 tal-Karta, il-prinċipji ta' proporzjonalità u ta' kompetizzjoni, kif ukoll il-libertà ta' stabbiliment u l-libertà li jiġu pprovduti servizzi stabbiliti fl-Artikoli 49, 50, 54 u 56 TFUE.
- 42 Il-qorti tar-rinviju tirrikonoxxi li, b'mod partikolari fi proċeduri li jestendu b'mod sinjifikattiv fiż-żmien, il-projbizzjoni għal membru ta' tali grupp milli jirtira l-offerta ppreżentata li tkun reġġet skadiet, taht piena ta' esklużjoni ta' dan il-grupp kollu kemm hu, tidher sproporzjonata sabiex tiggarantixxi s-serjeta' ta' din l-offerta, tal-inqas meta l-operaturi ekonomiċi li jkunu kkonfermaw l-imsemmija offerta jibqgħu f'pożizzjoni li jissodisfaw huma stess il-kundizzjonijiet kollha ta' parteċipazzjoni fil-proċedura ta' għoti ta' kuntratt pubbliku. Issa, konformement mal-Artikolu 2 tad-Direttiva 2004/18, moqri flimkien mal-premessa 2 tagħha, il-miżuri adottati mill-Istati Membri ma għandhomx imorru lil hinn minn dak li huwa neċessarju sabiex jintlaħaq dan l-għan.
- 43 Barra minn hekk, Luxone u Sofein isostnu li l-illegalità tad-deċiżjoni tat-12 ta' Novembru 2020, li timplimenta l-garanziji provviżorji, tirriżulta minn dik tad-deċiżjoni ta' esklużjoni tal-11 ta' Novembru 2020, kif ukoll minn difetti tagħha stess. L-eżekuzzjoni ta' dawn il-garanziji tista', fil-fatt, isseħħ biss fiż-żewġ każijiet previsti rispettivament fl-Artikolu 48(1) u fl-Artikolu 75(6) tal-Kodiċi tal-Kuntratti Pubbliċi preċedenti, jiġifieri meta l-kompetitur li huwa s-suġġett tal-verifika ma jipprova li huwa kien jissodisfa "ir-rekwiżiti tal-kapaċità ekonomika, finanzjarja u teknika/organizzattiva" u meta kuntratt ma kienx iffirmit minhabba "fatt dovut lill-offerent rebbieh". Issa, il-kawżi prinċipali ma jaqgħu taht ebda waħda minn dawn iż-żewġ ipoteżijiet.
- 44 Minkejja l-fatt li l-Corte costituzionale (il-Qorti Kostituzzjonali, l-Italja) ikkonkludiet, fis-sentenza tagħha Nru 198, tas-26 ta' Lulju 2022, li l-eżekuzzjoni ta' garanzija ma kellhiex in-natura ta' sanzjoni kriminali, il-qorti tar-rinviju tqis, bħal Luxone u Sofein, li, minhabba l-portata tas-"sagrificċju patrimonjali" li huwa impost fuq dawn il-kumpanniji, l-eżekuzzjoni awtomatika tal-garanziji provviżorji kellha fir-rigward tal-imsemmija kumpanniji l-karatteristiċi ta' tali sanzjoni.
- 45 F'dan ir-rigward, l-Artikolu 49(3) tal-Karta jippreċiża li "[i]s-severità tal-piena m'għandhiex tkun sproporzjonata għar-reat". Bl-istess mod, l-Artikolu 1 tal-Protokoll Addizzjonali Nru 1 tal-Konvenzjoni Ewropea għall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fundamentali, iffirmit f'Pariġi fl-20 ta' Marzu 1952, u l-Artikolu 17 tal-Karta ġew interpretati fis-sens li huma intiżi li jiggarantixxu l-osservanza tal-proporzjonalità bejn l-aġir adottat u s-sanzjoni imposta, billi jipprojbixxu r-restrizzjoni mingħajr raġuni tad-dritt għall-proprietà u, għaldaqstant, billi jiġi evitat "sagrificċju eċċessiv u sproporzjonat" għall-għan imfittex. Il-prinċipju ta' proporzjonalità huwa espress ukoll b'mod ġenerali fil-premessa 2 tad-Direttiva 2004/18.

46 Huwa f'dan il-kuntest li l-Consiglio di Stato (il-Kunsill tal-Istat) iddeċieda li jissospendi l-proċeduri quddiemu u li jagħmel lill-Qorti tal-Ġustizzja d-domandi preliminari li ġejjin:

- “1) Id-Direttiva [2004/18], l-Artikoli 16 u 52 tal-[Karta], il-prinċipji ta' proporzjonalità, ta' kompetizzjoni, ta' libertà ta' stabbiliment u ta' libertà li jiġu pprovduti servizzi sanciti fl-Artikoli 49, 50, 54 u 56 TFUE, jipprekludu dispożizzjonijiet interni (Artikolu 11(6), Artikolu 37(8), (9), (10), (18) u (19) u Artikolu 38(1)(f) tad-Digriet Legiżlattiv Nru 163/2006) li jeskludu, fil-każ ta' skadenza tat-terminu ta' validità tal-offerta oriġinarjament ipprezentata minn grupp temporanju ta' impriżi li ser jiġi kkostitwit, il-possibbiltà li titnaqqas, mal-proroga tal-validità temporali tal-istess offerta, l-istruttura oriġinali tal-grupp? B'mod partikolari, tali dispożizzjonijiet nazzjonali huma kompatibbli mal-prinċipji ġenerali tad-dritt tal-Unjoni Ewropea tal-libertà ta' inizjattiva ekonomika u tal-effett utli, kif ukoll mal-Artikolu 16 tal-[Karta]?”
- 2) Id-Direttiva [2004/18], l-Artikoli 16, 49, 50 u 52 tal-[Karta], l-Artikolu 4 tal-Protokoll 7 tal-Konvenzjoni Ewropea għall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fundamentali (KEDB), l-Artikolu 6 TUE, il-prinċipji ta' proporzjonalità, ta' kompetizzjoni, ta' libertà ta' stabbiliment u ta' libertà li jiġu pprovduti servizzi sanciti fl-Artikoli 49, 50, 54 u 56 TFUE jipprekludu dispożizzjonijiet interni (Artikolu 38(1)(f), Artikoli 48 u 75 tad-Digriet Legiżlattiv Nru 163/2006) li jipprevedu l-applikazzjoni tas-sanzjoni tal-eżekuzzjoni tal-garanzija provvizorja, bħala konsegwenza awtomatika tal-eskluzjoni ta' operatur ekonomiku minn proċedura għall-ġoti ta' kuntratt pubbliku għal servizzi, irrispettivament mill-fatt jekk is-servizz kienx ġie attribwit jew le lil dan l-operatur?”

Fuq id-domandi preliminari

Fuq l-ewwel domanda

- 47 Qabelxejn, għandu jifhem li, skont ġurisprudenza stabbilita, fil-kuntest tal-proċedura ta' kooperazzjoni bejn il-qorti nazzjonali u l-Qorti tal-Ġustizzja stabbilita fl-Artikolu 267 TFUE, huwa l-kompitu ta' din tal-aħħar li tagħti lill-qorti nazzjonali risposta utli li tippermettilha taqta' t-tilwima li jkollha quddiemha. F'dan id-dawl, il-Qorti tal-Ġustizzja jaf ikollha tiegħu inkunsiderazzjoni regoli tad-dritt tal-Unjoni li l-qorti nazzjonali ma tkunx għamlet riferiment għalihom fil-formulazzjoni tad-domanda tagħha. Il-fatt li qorti nazzjonali tkun ifformulat, minn perspettiva formali, domanda preliminari billi tirreferi għal ċerti dispożizzjonijiet tad-dritt tal-Unjoni ma jipprekludix lill-Qorti tal-Ġustizzja milli tippovdi lil din il-qorti l-punti kollha ta' interpretazzjoni li jistgħu jkun u utli għad-deċiżjoni tal-kawża quddiemha, indipendentement minn jekk tkunx għamlet riferiment għalihom fid-domandi tagħha. F'dan ir-rigward, hija l-Qorti tal-Ġustizzja li jkollha tislet mill-elementi kollha pprovduti mill-qorti nazzjonali, u b'mod partikolari mill-motivazzjoni tad-deċiżjoni tar-rinviju, l-elementi tad-dritt tal-Unjoni li jehtiegu interpretazzjoni fid-dawl tas-sugġett tal-kawża (ara, f'dan is-sens, is-sentenzi tat-12 ta' Diċembru 1990, SARPP, C-241/89, EU:C:1990:459, punt 8 u tal-5 ta' Diċembru 2023, Nordic Info, C-128/22, EU:C:2023:951, punt 99 u l-ġurisprudenza ċċitata).
- 48 F'dan il-każ, il-kuntratt inkwistjoni fil-kawża prinċipali ma jirrigwardax waħda jew iktar mill-attivitajiet imsemmija fl-Artikoli 3 sa 9 tad-Direttiva 2004/17 li għalihom tapplika din id-direttiva. Għaldaqstant, għandu jitqies li dan il-kuntratt jaqa' fil-kamp ta' applikazzjoni tad-Direttiva 2004/18.

- 49 F'dawn iċ-ċirkustanzi, għandu jitqies li, permezz tal-ewwel domanda tagħha, il-qorti tar-rinviju tistaqsi, essenzjalment, jekk l-Artikolu 47(3) u l-Artikolu 48(4) tad-Direttiva 2004/18, moqrija flimkien mal-prinċipju ġenerali ta' proporzjonalità, għandhomx jiġu interpretati fis-sens li jipprekludu leġiżlazzjoni nazzjonali li teskludi l-possibbiltà, għal membri oriġinali ta' grupp temporanju ta' impriżi offerenti, li jirtiraw minn dan il-grupp, meta l-perijodu ta' validità tal-offerta pprezentata mill-imsemmi grupp jiskadi u l-awtorità kontraenti titlob l-estensjoni tal-validità tal-offerti li ġew ipprezentati lilha.
- 50 Qabelxejn, għandu jittfakkar li l-Artikolu 47(2) u l-Artikolu 48(3) tad-Direttiva 2004/18 jagħtu lil operatur ekonomiku d-dritt li jinvoka, minn naħa, il-kapaċitajiet ekonomiċi u finanzjarji u, min-naħa l-oħra, il-kapaċitajiet tekniċi u/jew professjonali tal-partecipanti fil-grupp jew ta' entitajiet oħra, bil-kundizzjoni li jipprova lill-awtorità kontraenti li l-grupp ser ikollu r-rizorsi neċessarji għall-eżekuzzjoni tal-kuntratt. Din id-direttiva tippermetti għalhekk l-akkumulazzjoni tal-kapaċitajiet ta' diversi operatori ekonomiċi sabiex jiġu ssodisfatti r-rekwiżiti minimi ta' kapaċità stabbiliti mill-awtorità kontraenti, sakemm jiġi ppruvat lilha li l-kandidat jew l-offerent li juża l-kapaċitajiet ta' entità waħda jew iktar, effettivament ikollu għad-dispożizzjoni tiegħu r-rizorsi ta' dawn tal-aħħar li huma meħtieġa għall-eżekuzzjoni tal-kuntratt. Tali interpretazzjoni hija konformi mal-għan, li d-direttivi f'dan il-qasam jipprovaw jilħqu, li l-kuntratti pubbliċi jkunu suġġetti għall-iktar kompetizzjoni wiesgħa possibbli għall-benefiċċju mhux biss tal-operatori ekonomiċi, iżda wkoll tal-awtoritajiet kontraenti. Hija wkoll ta' natura li tiffacilita l-aċċess tas-SMEs għall-kuntratti pubbliċi, li d-Direttiva 2004/18 tfittex ukoll li tilhaq, kif tiddikjara l-premessa 32 tagħha (ara, f'dan is-sens, is-sentenzi tal-10 ta' Ottubru 2013, Swm Costruzioni 2 u Mannocchi Luigino, C-94/12, EU:C:2013:646, punti 29, 33 u 34, kif ukoll tat-2 ta' Ġunju 2016, Pizzo, C-27/15, EU:C:2016:404, punti 25 sa 27).
- 51 Mill-Artikolu 47(3) u mill-Artikolu 48(4) tal-imsemmija direttiva jirriżulta wkoll li grupp ta' operatori ekonomiċi msemmi fl-Artikolu 4 tal-istess direttiva jista', taħt l-istess kundizzjonijiet, jibbaża ruħu fuq il-kapaċitajiet tal-partecipanti fil-grupp jew ta' entitajiet oħra.
- 52 Madankollu, la l-Artikolu 47(3) u lanqas l-Artikolu 48(4) tad-Direttiva 2004/18 ma jipprevedu regoli li jikkonċernaw speċifikament il-bidliet li seħhew fir-rigward tal-kompożizzjoni ta' grupp ta' operatori ekonomiċi offerenti, b'tali mod li l-leġiżlazzjoni ta' tali sitwazzjoni taqa' taħt il-kompetenza tal-Istati Membri (ara, b'analogija, is-sentenza tal-24 ta' Mejju 2016, MT Højgaard u Züblin, C-396/14, EU:C:2016:347, punt 35).
- 53 F'dan il-każ, mill-Artikolu 37(9), (10), (18) u (19) tal-Kodiċi tal-Kuntratti Pubbliċi preċedenti jirriżulta li, hlief fil-każ ta' falliment tal-impriża mexxejja jew ta' membru ta' grupp temporanju ta' impriżi, kull bidla li taffettwa l-kompożizzjoni oriġinali ta' tali grupp kienet ipprojbata, taħt piena li twassal għall-esklużjoni tal-membri kollha ta' dan il-grupp mill-proċedura għall-għoti ta' kuntratt pubbliku.
- 54 Din il-projbizzjoni tat-tibdil fil-kompożizzjoni ta' grupp temporanju ta' impriżi għandha madankollu tiġi evalwata fid-dawl tal-prinċipji ġenerali tad-dritt tal-Unjoni, b'mod partikolari tal-prinċipju ta' ugwaljanza fit-trattament, tal-obbligu ta' trasparenza li jirriżulta minn dan tal-aħħar u tal-prinċipju ta' proporzjonalità (ara, f'dan is-sens, is-sentenza tal-24 ta' Mejju 2016, MT Højgaard u Züblin, C-396/14, EU:C:2016:347, punt 36).
- 55 Dan l-aħħar prinċipju, li tfakkar fil-premessa 2 tad-Direttiva 2004/18, jeħtieġ li r-regoli stabbiliti mill-Istati Membri jew mill-awtoritajiet kontraenti fil-kuntest tal-implimentazzjoni tad-dispożizzjonijiet tal-imsemmija direttiva ma jmorru lil hinn minn dak li huwa neċessarju

sabiex jintlahqu l-għanijiet imfittxija mill-istess direttiva (ara, f'dan is-sens, is-sentenzi tas-16 ta' Diċembru 2008, *Michaniki*, C-213/07, EU:C:2008:731, punt 48 u tas-7 ta' Settembru 2021, *Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras*, C-927/19, EU:C:2021:700, punt 155).

- 56 Il-prinċipju ta' ugwaljanza fit-trattament jimponi li l-offerenti jkollhom għad-dispożizzjoni tagħhom l-istess opportunitajiet fil-formulazzjoni tat-termini u għaldaqstant jimplika li dawn l-offerti jkunu suġġetti għall-istess kundizzjonijiet għall-offerenti kollha. L-obbligu ta' trasparenza, li jikkostitwixxi l-korollarju tiegħu, huwa essenzjalment li jiggarantixxi l-assenza ta' riskju ta' favoritizmi u ta' arbitrarjetà min-naħa tal-awtorità kontraenti. Dan l-obbligu jimplika li l-kundizzjonijiet u l-modalitajiet tal-proċedura tal-ġħoti ta' kuntratt kollha jiġu fformulati b'mod ċar, preċiż u univoku, fl-avviż tal-kuntratt jew fl-ispeċifikazzjonijiet tal-kuntratt, b'tali mod li, l-ewwel nett, jippermetti lill-offerenti raġonevolment informati u normalment diligenti kollha li jifhmu l-portata eżatta u jinterpretawhom bl-istess mod u, it-tieni nett, li tqieghed lill-awtorità kontraenti f'pożizzjoni li tivverifika effettivament jekk l-offerti tal-offerenti jikkorrispondux għall-kriterji li jirregolaw il-kuntratt inkwistjoni (ara, f'dan il-ġħan, is-sentenzi tas-6 ta' Novembru 2014, *Cartiera dell'Adda*, C-42/13, EU:C:2014:2345, punt 44 u tat-2 ta' Ġunju 2016, *Pizzo*, C-27/15, EU:C:2016:404, punt 36).
- 57 Il-prinċipji ta' trasparenza u ta' ugwaljanza fit-trattament li jirregolaw il-proċeduri kollha ta' ġħoti ta' kuntratti pubbliċi jeżiġu li l-kundizzjonijiet sostantivi u proċedurali dwar il-partecipazzjoni f'kuntratt ikunu ddefiniti b'mod ċar minn qabel u magħmula pubbliċi, b'mod partikolari l-obbligi tal-offerenti, sabiex dawn ikunu jafu eżattament ir-restrizzjonijiet tal-proċedura u jkunu żguri mill-fatt li l-istess rekwiżiti japplikaw għall-kompetituri kollha (ara, f'dan is-sens, is-sentenzi tad-9 ta' Frar 2006, *La Cascina et*, C-226/04 u C-228/04, EU:C:2006:94, punt 32 kif ukoll tat-2 ta' Ġunju 2016, *Pizzo*, C-27/15, EU:C:2016:404, punt 37).
- 58 F'dan ir-rigward, il-punt 21 tal-Anness VII A tad-Direttiva 2004/18 jipprevedi li l-“[p]erijodu li matulu l-offerent huwa obligat iżomm l-offerta tiegħu miftuħa (proċeduri miftuħa)” [traduzzjoni mhux uffiċjali] jagħmel parti integrali mill-informazzjoni li għandha tidher fl-avviżi ta' kuntratti.
- 59 Issa, fl-ewwel lok, mis-sentenza tal-24 ta' Mejju 2016, *MT Højgaard u Züblin* (C-396/14, EU:C:2016:347, punti 44 u 48) jirriżulta li l-Artikolu 47(3) u l-Artikolu 48(4) tad-Direttiva 2004/18 għandhom jiġu interpretati fis-sens li membri ta' grupp temporanju ta' impriżi jistgħu, mingħajr ma jiksru l-prinċipju ta' ugwaljanza fit-trattament, jirtiraw minn dan tal-aħħar, sakemm jiġi stabbilit, minn naħa, li l-membri l-oħra ta' dan il-grupp jissodisfaw il-kundizzjonijiet ta' partecipazzjoni fil-proċedura ta' ġħoti ta' kuntratt pubbliku ddefiniti mill-awtorità kontraenti u, min-naħa l-oħra, li l-kontinwazzjoni tal-partecipazzjoni tagħhom f'din il-proċedura ma twassalx għal deterjorament tas-sitwazzjoni kompetittiva tal-offerenti l-oħra.
- 60 Għaldaqstant, billi jimponi strettament iż-żamma tal-identità ġuridika u materjali ta' grupp temporanju ta' impriżi, l-Artikolu 37(9), (10), (18) u (19) tal-Kodiċi tal-Kuntratti Pubbliċi preċedenti jippreġudika manifestament il-prinċipju ta' proporzjonalità.
- 61 Dan huwa iktar u iktar il-każ peress li ebda deroga ma hija prevista fl-ipoteżi fejn l-awtorità kontraenti titlob, diversi drabi, il-posponiment tad-data tal-validità tal-offerti. Issa, tali posponiment jeżiġi mill-membri kollha ta' grupp temporanju ta' impriżi, minn naħa, li jimmobilizzaw ċerti riżorsi, kemm f'persunal kif ukoll f'materjali, fil-perspettiva ta' ġħoti eventwali tal-kuntratt inkwistjoni u, min-naħa l-oħra, li tiġi estiża l-garanzija provviżorja kkostitwita, li jista' jirrappreżenta piż sinjifikattiv, b'mod partikolari għal SME.

- 62 Fit-tieni lok, mit-talba għal deċiżjoni preliminari jirriżulta li l-qorti tar-rinviju interpretat l-Artikolu 11(6) tal-Kodiċi tal-Kuntratti Pubbliċi preċedenti fis-sens li dan ma kienx iwassal għad-dekadenza *ipso jure* tal-offerta ladarba jkun skada l-perijodu indikat fl-offerta. Għaldaqstant, l-offerent kellu jinvoka espressament il-possibbiltà li jirtira l-offerta tiegħu. Mit-talba għal deċiżjoni preliminari jirriżulta wkoll li l-preċiżazzjoni fis-sens li l-irtirar ta' membru ta' grupp temporanju ta' impriżi kellu jkun iddettat minn htigijiet ta' organizzazzjoni speċifiċi għal dan il-grupp tirriżulta biss mill-gurisprudenza tal-qorti tar-rinviju.
- 63 Issa, il-Qorti tal-Ġustizzja ddeċidiet, diversi drabi, li sitwazzjoni li fiha l-kundizzjonijiet tal-partecipazzjoni fi proċedura ta' għoti ta' kuntratt pubbliku jirriżultaw mill-interpretazzjoni ġurisprudenzjali tad-dritt nazzjonali hija partikolarment ta' preġudizzju għall-offerenti stabbiliti fi Stati Membri oħra, sa fejn il-livell ta' għarfien tagħhom ta' dan id-dritt nazzjonali u tal-interpretazzjoni tiegħu ma jistax jiġi pparagunat ma' dak tal-offerenti tal-Istat Membru kkonċernat (sentenza tat-2 ta' Ġunju 2016, Pizzo, C-27/15, EU:C:2016:404, punt 46 u d-digriet tat-13 ta' Lulju 2017, Saferoad Grawil u Saferoad Kabex, C-35/17, EU:C:2017:557, punt 22).
- 64 Fl-aħhar nett, sa fejn iż-żewġ kumpanniji li rrifjutaw li jgeddu l-offerta tagħhom ġew ikkritikati wkoll talli fittxew li jevitaw il-kontroll tal-osservanza tal-kriterji ta' selezzjoni u, għaldaqstant, li jevitaw esklużjoni mill-proċedura ta' għoti tal-kuntratt inkwistjoni fil-kawża prinċipali, għandu jingħad ukoll li, għalkemm l-awtorità kontraenti tista', f'kull mument, tivverifika l-affidabbiltà tal-membri ta' grupp temporanju ta' impriżi u, f'dan ir-rigward, tiżgura ruħha li dawn ma humiex koperti minn waħda mir-raġunijiet għal esklużjoni ta' proċedura ta' għoti ta' kuntratt elenkati fl-Artikolu 45 tad-Direttiva 2004/18, hija għandha taċċerta ruħha, fil-kuntest ta' din l-evalwazzjoni, li tosserva l-prinċipju ta' proporzjonalità, kif iddefinit fil-punt 55 ta' din is-sentenza.
- 65 Għaldaqstant, meta tapplika raġunijiet fakultattivi ta' esklużjoni minn proċedura ta' għoti ta' kuntratt pubbliku, awtorità kontraenti għandha tagħti iktar attenzjoni lil dan il-prinċipju meta l-esklużjoni prevista mil-leġiżlazzjoni nazzjonali tkun tolqot grupp shiħ ta' operaturi ekonomiċi mhux minhabba ksur imputabbli lill-membri kollha tiegħu, iżda minhabba ksur imwettaq minn wiehed jew iktar minnhom biss u mingħajr ma l-impriża mexxejja ta' dan il-grupp kellha xi setgħa ta' kontroll fil-konfront tal-operatur ekonomiku jew operaturi ekonomiċi li miegħu jew magħhom huwa kellu l-intenzjoni li jikkostitwixxi tali grupp (ara, b'analoġija, is-sentenzi tat-30 ta' Jannar 2020, Tim, C-395/18, EU:C:2020:58, punt 48 u tas-7 ta' Settembru 2021, Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras, C-927/19, EU:C:2021:700, punt 156).
- 66 Il-prinċipju ta' proporzjonalità jimponi, fil-fatt, fuq l-awtorità kontraenti li twettaq evalwazzjoni konkreta u individwalizzata tal-aġir tal-entità kkonċernata (ara, f'dan is-sens, is-sentenza tat-13 ta' Dicembru 2012, Forposta u ABC Direct Contact, C-465/11, EU:C:2012:801, punt 31). F'dan ir-rigward, l-awtorità kontraenti għandha tiegħu inkunsiderazzjoni l-mezzi li l-offerent kellu għad-dispożizzjoni tiegħu sabiex jivverifika l-eżistenza ta' ksur min-naħa tal-entità li l-kapaċitajiet tagħha kellu l-intenzjoni juża (sentenza tat-3 ta' Ġunju 2021, Rad Service et, C-210/20, EU:C:2021:445, punt 40, kif ukoll tas-7 ta' Settembru 2021, Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras, C-927/19, EU:C:2021:700, punt 157).
- 67 F'dawn iċ-ċirkustanzi, l-Artikolu 47(3) u l-Artikolu 48(4) tad-Direttiva 2004/18, moqrija flimkien mal-prinċipju ġenerali ta' proporzjonalità, għandhom jiġu interpretati fis-sens li jipprekludu leġiżlazzjoni nazzjonali li teskludi l-possibbiltà, għal membri oriġinali ta' grupp temporanju ta' impriżi offerenti, li jirtiraw minn dan il-grupp, meta l-perijodu ta' validità tal-offerta ppreżentata mill-imsemmi grupp jiskadi u l-awtorità kontraenti titlob l-estensjoni tal-validità tal-offerti li ġew

ippreżentati lilha, sakemm jiġi stabbilit, minn naħa, li l-membri l-oħra tal-istess grupp jissodisfaw ir-rekwiżiti ddefiniti mill-awtorità kontraenti u, min-naħa l-oħra, li l-partecipazzjoni kontinwa tagħhom fil-proċedura għall-ġoti inkwistjoni ma twassalx għal deterjorament tas-sitwazzjoni kompetittiva tal-offerenti l-oħra.

Fuq it-tieni domanda

- 68 Permezz tat-tieni domanda tagħha, il-qorti tar-rinviju tistaqsi, essenzjalment, jekk il-prinċipji ta' proporzjonalità u ta' ugwaljanza fit-trattament, kif ukoll l-obbligu ta' trasparenza, kif stabbiliti fl-Artikolu 2 fil-premessa 2 tad-Direttiva 2004/18, għandhomx jiġu interpretati fis-sens li jipprekludu leġiżlazzjoni nazzjonali li tipprevedi l-eżekuzzjoni awtomatika tal-garanzija provviżorja kkostitwita minn offerent wara l-eskluzjoni tiegħu minn proċedura ta' ġoti ta' kuntratt pubbliku għal servizzi, minkejja li s-servizz inkwistjoni ma jkunx ġie attribwit lilu.
- 69 F'dan ir-rigward, kif jirriżulta mill-punti 61 u 62 tas-sentenza tat-28 ta' Frar 2018, MA.T.I. SUD u Duemme SGR (C-523/16 u C-536/16, EU:C:2018:122), l-iffissar minn qabel mill-awtorità kontraenti tal-ammont tal-garanzija provviżorja li għandha tiġi kkostitwita fl-avviż ta' kuntratt jirrispondi, ċertament, għar-rekwiżiti li jirriżultaw mill-prinċipji ta' ugwaljanza fit-trattament bejn l-offerenti, ta' trasparenza u ta' ċertezza legali, sa fejn jippermetti oġġettivament li jiġi evitat kwalunkwe trattament diskriminatorju jew arbitrarju ta' dawn tal-aħħar mill-awtorità kontraenti. Madankollu, l-eżekuzzjoni awtomatika ta' din il-garanzija hekk iffissata minn qabel, indipendentement min-natura tar-regolarizzazzjonijiet possibbilment magħmula mill-offerent negligenti u għalhekk, fl-assenza ta' kwalunkwe motivazzjoni individwalizzata, ma tidhirx kompatibbli mar-rekwiżiti li jirriżultaw mill-osservanza tal-prinċipju ta' proporzjonalità.
- 70 Bl-istess mod, għalkemm l-eżekuzzjoni tal-imsemmija garanzija tikkostitwixxi mezz xieraq sabiex jintlaħqu l-għanijiet leġittimi mfittxija mill-Istat Membru kkonċernat, marbuta man-neċessità, minn naħa, li l-offerenti jkun responsabbli fil-preżentazzjoni tal-offerti tagħhom u, min-naħa l-oħra, li jiġi kkompensat il-piż finanzjarju li kull regolarizzazzjoni tista' tirrappreżenta għall-awtorità kontraenti, l-ammont li hija tilhaq f'sitwazzjoni bħal dik inkwistjoni fil-kawża prinċipali jidher manifestament eċċessiv fid-dawl tal-iżvolġiment tal-proċedura tal-kuntratt inkwistjoni (ara, f'dan is-sens, is-sentenza tat-28 ta' Frar 2018, MA.T.I. SUD u Duemme SGR, C-523/16 u C-536/16, EU:C:2018:122, punti 63 u 64).
- 71 Għaldaqstant, għandu jitqies li l-prinċipji ta' proporzjonalità u ta' ugwaljanza fit-trattament, kif ukoll l-obbligu ta' trasparenza, kif stabbiliti fl-Artikolu 2 u fil-premessa 2 tad-Direttiva 2004/18, għandhom jiġu interpretati fis-sens li jipprekludu leġiżlazzjoni nazzjonali li tipprevedi l-eżekuzzjoni awtomatika tal-garanzija provviżorja kkostitwita minn offerent wara l-eskluzjoni tiegħu minn proċedura ta' ġoti ta' kuntratt pubbliku għal servizzi, minkejja li s-servizz inkwistjoni ma jkunx ġie attribwit lilu.

Fuq l-ispejjeż

- 72 Peress li l-proċedura għandha, fir-rigward tal-partijiet fil-kawża prinċipali, in-natura ta' kwistjoni mqajma quddiem il-qorti tar-rinviju, hija dik il-qorti li tiddeċiedi fuq l-ispejjeż. L-ispejjeż sostnuti għas-sottomissjoni tal-osservazzjonijiet lill-Qorti tal-Ġustizzja, barra dawk tal-imsemmija partijiet, ma jistgħux jiġi hallsu lura.

Għal dawn il-motivi, Il-Qorti tal-Ġustizzja (It-Tmien Awla) taqta' u tiddeċiedi:

- 1) L-Artikolu 47(3) u l-Artikolu 48(4) tad-Direttiva 2004/18/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-31 ta' Marzu 2004 fuq kordinazzjoni ta' proċeduri għall-ghoti ta' kuntratti għal xogħlijiet pubbliċi, kuntratti għal provvisti pubbliċi u kuntratti għal servizzi pubbliċi [kuntratti pubbliċi għal xogħlijiet, għal provvisti u għal servizzi], moqrija flimkien mal-prinċipju ġenerali ta' proporzjonalità,

għandhom jiġu interpretati fis-sens li:

jipprekludu leġislazzjoni nazzjonali li teskludi l-possibbiltà, għal membri originali ta' grupp temporanju ta' imprizi offerenti, li jirtiraw minn dan il-grupp, meta l-perijodu ta' validità tal-offerta pprezentata mill-imsemmi grupp jiskadi u l-awtorità kontraenti titlob l-estensjoni tal-validità tal-offerti li ġew ipprezentati lilha, sakemm jiġi stabbilit, minn naha, li l-membri l-oħra tal-istess grupp jissodisfaw ir-rekwiżiti ddefiniti mill-awtorità kontraenti u, min-naha l-oħra, li l-partecipazzjoni kontinwa tagħhom fil-proċedura għall-ghoti inkwistjoni ma twassalx għal deterjorament tas-sitwazzjoni kompetittiva tal-offerenti l-oħra.

- 2) Il-prinċipji ta' proporzjonalità u ta' ugwaljanza fit-trattament, kif ukoll l-obbligu ta' trasparenza, kif stabbiliti fl-Artikolu 2 u fil-premessa 2 tad-Direttiva 2004/18

għandhom jiġu interpretati fis-sens li:

jipprekludu leġislazzjoni nazzjonali li tipprevedi l-eżekuzzjoni awtomatika tal-garanzija provviżorja kkostitwita minn offerent wara l-esklużjoni tiegħu minn proċedura ta' għoti ta' kuntratt pubbliku għal servizzi, minkejja li s-servizz inkwistjoni ma jkunx ġie attribwit lilu.

Firem